ספרי׳ – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
ראשון

קונטרס

כ״ף מנחם־אב - תנש״א

◆

מאת

כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקווי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
הי׳ תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי״ק לכ״ק אדמו״ר שליט״א

בס"ד.

פתח דבר

לקראת יום כ"ף מנחם־אב, יום הסתלקות־הילולא של כ"ק הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל נ"ע שניאורסאהן, אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א,

— הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה ועתה ישראל גו', שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דש"פ עקב, מבה"ח אלול, כ"ג מנחם־אב ה'תשכ"ח.

מערכת „אוצר החסידים"

יום ג' פ' עקב, י"ט מנ"א, ה'חנש"א (הי' תהא שנת אראנו נפלאות),
שנת הצד"ק להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. ש"פ עקב, מבה"ח אלול, כ"ג מנחם־אב ה'תשכ"ח

ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו'[1], ואיתא בגמרא[2] חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, אל תקרי מה אלא מאה[3]. וצריך להבין, הרי מה ומאה הם שני ענינים שונים, ויתירה מזו, שהם הפכים, דלשון מה מורה[4] שהענין (המדובר) הוא דבר קטן[5], ומאה הוא[6] מספר גדול ועד לשלימות המספר[7] [ובפרט לפי המבואר בחסידות[8], דזה שניתוסף במאה על מה הוא אות אל"ף אותיות פלא, אור הסובב שלמעלה מהשתלשלות]. גם צריך להבין מ"ש הטור[9] בשם רב נטורנאי גאון, דזה שצריך לברך מאה ברכות בכל יום הוא תקנת דוד המלך, כמ"ש[10] נאום הגבר הוקם על, על בגימטריא ק, והדרשה אל תקרי מה אלא מאה היא אסמכתא[11]. והטעם שתיקן דוד לברך מאה ברכות הוא (כמ"ש הטור שם), כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל ולא היו יודעים על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותיקן מאה ברכות בכל יום. וצריך להבין, דמזה שהחיוב לברך מאה ברכות בכל יום למדו (באופן דאסמכתא) מהכתוב מה ה' אלקיך שואל מעמך שנאמר בו (בהמשך הפסוק) ליראה את ה' אלקיך גו' ולאהבה אותו, מובן, שבכדי לבוא ליראה את ה' ולאהבה אותו הוא ע"י מאה ברכות[11], ואעפ"כ במשך כו"כ דורות (כל זמן שלא מתו בכל יום מאה נפשות) לא תיקנו לברך מאה ברכות בכל יום.

---

1) פרשתנו (עקב) י"ד, י"ב.

2) מנחות מג, ב.

3) תוספות שם (מפרש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם). וכ"ה בזח"ג קעט, א. תניא רבתי בתחלתו. ערוך ערך מאה. שו"ע אדה"ז או"ח הל' תפלה רסמ"ו. ובכ"מ.

4) ובלשון הגמרא (ברכות לג, ב. מגילה כה, א) "מילתא זוטרתי".

5) ראה גם חדא"ג מהרש"א למנחות שם, שמה מורה על דבר קטן וע"י שמוסיפים בו אל"ף "נעשה מאה בסוד אי"ק".

6) דבאותיות, מספר הכי גדול הוא מאות — ראה לקו"ת ר"פ ברכה. וראה גם חדא"ג מהרש"א שבהערה הקודמת.

7) אוה"ת פרשתנו ע' תקפח. שם (כרך ה) ע' ב'לג. ובכ"מ. ולהעיר, שלפי ביאור אחד — האל"ף ד"מאה" רומז על עתיק, כדלקמן ס"ה.

8) או"ח סמ"ו — הובא גם בשו"ע אדה"ז שם סעיף א. וראה גם במדב"ר פי"ח, כא. תנחומא קרח יב.

9) שמואל־ב כג, א.

10) וכמ"ש בטור שם "וסמכוה על דרש הפסוקים". ובשו"ע אדה"ז שם "וסמך לדבר מן התורה".

11) ראה שו"ע אדה"ז שם "מאה ברכות שהן ליראה את ה' ולאהבה אותו". וראה חדא"ג מהרש"א שם, דזה שה' אלקיך שואל מעמך מאה ברכות "אין כוונתו כי אם ליראה וגו'".

ב) **ויובן** זה ע"פ המבואר בהדרושים המבארים ענין הברכות[12] בפירוש הכתוב[13] ברוך גו' מן העולם ועד העולם, דענין הברכה הוא המשכה מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא. דבענין הספירות הוא ההמשכה מבינה (עלמא דאתכסיא) למלכות (עלמא דאתגליא). ובענין השמות הוא המשכת הוי' דלעילא בהוי' דלתתא. והשייכות דבינה ומלכות לב' השמות הוי' הוא, כי הוי' דלעילא הוא סובב, ובבינה הוא גילוי הכתר (סובב), והוי' דלתתא הוא ממלא, ז"א שמאיר במלכות. וענין הברכה הוא המשכת גילוי הוי' דלעילא בהוי' דלתתא. ומבואר בהדרושים, שהמשכת הוי' דלעילא בהוי' דלתתא שנעשית ע"י הברכה היא באופן שב' השמות מתחברים יחד. והגם דהוי' הוי' פסיק טעמא בגווייהו[14], הפסיק טעמא אינו הפסק גמור (כשאר הפרסאות), ויתירה מזו איתא בפרדס[15] שהפסיק טעמא שבין ב' השמות הוי' הוא מייחדם ומחברם, ע"י הברכה, החיבור דב' השמות הוא חיבור ויחוד גמור.

ג) **וע"פ** הידוע[16] שעבודת האדם (אתערותא דלתתא) שעל ידה נעשית ההמשכה (אתערותא דלעילא) צריכה להיות מעין ההמשכה, יש לומר, שהעבודה שעל ידה נעשית הברכה וההמשכה מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא, היא האהבה דבכל נפשך. והענין הוא, דפירוש בכל נפשך הוא בכל כחות הנפש, שכל ומדות[17]. ויש לומר הכוונה בזה, שמעלת האהבה דבכל נפשך על האהבה דבכל לבבך היא, שבהאהבה דבכל לבבך, העיקר היא המדה [שלכן נאמר בה בכל לבבך, דלב הוא מקום משכן המדות], כי ההשגה שמולידה אהבה זו היא בחיצוניות השכל השייך למדות, וההשגה דבחינה זו היא[18] במוח ואינה מאירה בלב, ולכן הולדת האהבה מהשכל אינה בדרך ממילא אלא שהשכל צריך לפעול את האהבה. ובהאהבה דבכל נפשך, ההשגה שממנה באה האהבה היא בפנימיות השכל, שההשגה דבחינה זו מאירה[18] בלב, והמשכת האהבה מהשכל היא באופן דבדרך ממילא. ולכן נאמר בה בכל נפשך, בכל כחות הנפש, כי באהבה זו נרגש גם השכל. [ויש לקשר זה עם המבואר במק"א[19], שהאהבה דבכל לבבך היא רק בלב והאהבה דבכל נפשך היא (לא רק בלב, אלא) מתפשטת גם בכל הכחות והאברים, דיש לומר הכוונה בזה, שבהאהבה דבכל לבבך, זה שמקיים את המצוות מפני אהבתו את הוי' הוא באופן שהאהבה פועלת על המעשה שלו, ובהאהבה דבכל נפשך, עשיית המצוות שלו היא כמו בדרך

---

12) ראה בארוכה אוה"ת בראשית כרך ג ד"ה להבין ענין הברכות (תקנא, א ואילך). המשך חי"ב אדם לברך תרל"ח ס"ד.

13) תהלים מא, יד.

14) זח"ג (באד"ר) קלח, רע"א.

15) שער הטעמים פ"ג – הובא באוה"ת שם תקנד, ב ובהמשך הנ"ל ס"ט.

16) ראה בארוכה סה"מ מלוקט ח"ג ע' מז־ח. וש"נ.

17) ראה לקו"ת שה"ש מט, ב. ובכ"מ.

18) ראה בארוכה סה"מ תרס"ה ע' מג. ובכ"מ.

19) המשך תרס"ו ע' תצז. סה"מ תרפ"ט ע' 263. סה"מ קונטרסים ח"ב שנא, א. ועוד.

ממילא. ויש לומר, דהמשכת המדות בהכחות שלמטה מהם היא בדוגמת המשכת המדות עצמם, שהמדות נמשכים מהשכל באופן דפעולה, שהשכל צריך לפעול את המדה, והמשכתם בהכחות שלמטה מהם היא באופן דפעולה. והמדות שנמשכים מהשכל באופן דממילא, כי השכל מאיר גם בלב – המשכתם בהכחות שלמטה מהם היא באופן שהמדות עצמם מתפשטים בכל הכחות והאברים, ופעולתם בהכחות והאברים היא באופן דבדרך ממילא]. וכיון שמוחין הם נסתרות ומדות הם נגלות[20], לכן, ע"י האהבה דבכל נפשך, שהמוחין מאירים גם בלב, נעשית הברכה וההמשכה מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא.

ד) **ועוד** ביאור בהחילוק שבין האהבה דבכל לבבך והאהבה דבכל נפשך[21], שהאהבה דבכל לבבך היא בבחינת ממלא כל עלמין, דכיון שהחיות דבחינת ממכ"ע הוא מלובש בהנבראים בפנימיותם, לכן ע"י ההתבוננות נרגש חיות זה גם בנפש הבהמית, והאהבה היא בכל לבבך בשני יצריך[22]. והאהבה דבכל נפשך היא בבחינת סוכ"ע, דכיון שאור הסובב הוא למעלה מהתלבשות בעולמות, לכן ע"י שנרגש בו ההפלאה דאוא"ס (סובב), אהבתו את הוי' היא באופן דמסירת נפש, אפילו נוטל את נפשך[22]. ועפ"ז, השייכות דהאהבה דבכל נפשך להמשכה מעלמא דאתכסיא (ענין הברכה) היא לא רק לענין עלמא דאתכסיא כמו שהוא בספירות, בינה, אלא גם לענין עלמא דאתכסיא (סובב) כמו שהוא בכללות הגילויים (ממלא). ויש לומר, דזה שע"י האהבה שמצד הרגש ההפלאה דאוא"ס נעשית ההמשכה מעלמא דאתכסיא (סובב) לעלמא דאתגליא (ממלא), הוא בעיקר כשאהבה זו, שהיא מצד בחינת חי' (מקיף), נרגשת גם בהנר"נ (פנימי') שלו. ועי"ז נעשה החיבור דסובב וממלא.

ה) **והנה** ידוע[23], שבכדי שיהי' החיבור דסובב וממלא הוא ע"י המשכת אוא"ס שלמעלה מסובב וממלא. וזהו[24] אל תקרי מה אלא מאה, מה הוא מלכות, ממלא, מאה הוא אריך, סובב, ואל תקרי מה אלא מאה הוא שגם במה (ממלא) תהי' המשכת מאה (סובב). והחילוק בין מאה למה הוא שמיתוסף בו אות אל"ף, דאל"ף הוא בחינת עתיק (בחינת חד ולא בחושבן[25]) שלמעלה מסובב. ויש לומר, דהטעם על זה שע"י שמוסיפים אל"ף בתיבת מה נעשה מאה, הוא, כי אל"ף הוא בחינת עתיק, שע"ז נעשה חיבור דסובב (מאה) וממלא (מה), ולכן, ע"י (הוספת) אל"ף נעשה מה למאה.

---

20) לקו"ת ר"פ פקודי. ובכ"מ.

21) ראה סה"מ מלוקט ח"ד ע' ו. ושו"נ. וראה גם ד"ה זאת חוקת התורה תשכ"ט ס"ט (לעיל ע' שכב). ובכ"מ.

22) ברכות נד, א – במשנה. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ.

23) סה"מ מלוקט שם ע' ח. וראה שם הערה 53.

24) בהבא לקמן, ראה אוה"ת חיי שרה קיא, ב. ביאוה"ז להצ"צ שם ע' פ.

25) תקו"ז בהקדמה – פתח אליהו. ובאוה"ת וביאוה"ז שם, שקאי על עתיק.

ועד"ז הוא בעבודת האדם, שבכדי שיהי' חיבור דבחינת חי' (מקיף) עם בחינת נר"נ (פנימי), שהאהבה דבכל נפשך תהי' נרגשת גם בכחות הפנימיים [ועד"ז חיבור דמוחין ומדות[26]], הוא ע"י העבודה דמס"נ, שמצד בחינת יחידה[27]. ויש לומר מהביאורים בזה, דע"י שמוסר את עצמו לאלקות, ענינם של כל הכחות שלו הוא למלאות רצון הקב"ה. וכיון שהמקיף והפנימי [וכן המוחין והמדות] ענינם הוא לא המציאות שלהם אלא למלאות רצון הקב"ה, לכן אינם סותרים זל"ז ואדרבא מתחברים יחד.

ו) **וזהו** שהתקנה לברך מאה ברכות בכל יום היתה דוקא כשמתו בכל יום מאה נפשות, כי גילוי כח המס"נ הוא ע"י ההעלמות וההסתרים. [וע"פ הידוע[28] שבזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, כח המס"נ הוא בגילוי יותר מבזמן הבית]. ולכן, התקנה לברך מאה ברכות היתה דוקא לאחרי שמתו ק' נפשות בכל יום, כי זה שבכל יום מתו מאה נפשות (דמאה הוא שלימות המספר) הוא מפני שהיו אז במצב דהיפך החירות ממלאך המות[29], הוא היצה"ר[30], ועי"ז נתעורר אז כח המס"נ שלהם. ולכן תיקנו אז לברך מאה ברכות, שעל ידם נעשה החיבור דסובב וממלא, כי ע"י גילוי (כח המס"נ שמצד) היחידה נעשה המשכת עתיק, האל"ף דמאה, בחינת חד ולא בחושבן, ועי"ז נעשה החיבור דמה (ממלא) ומאה (סובב), אל תקרי מה אלא מאה.

ועפ"ז יש לבאר גם מאמר המדרש[31] אין ועתה אלא לשון תשובה שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך. וע"פ הידוע[32] שכל הפירושים שבאותו הפסוק שייכים זל"ז, מובן, דזה שה' אלקיך שואל מעמך מה, מאה ברכות, שייך לענין התשובה, ועתה. דכיון שהבעלי תשובה כובשים את יצרם יותר מהצדיקים[33], ובכדי שהאדם יוכל לעמוד נגד יצרו הוא ע"י זכירת ענין המס"נ[34], לכן, עיקר גילי כח המס"נ הוא בבעלי תשובה. וזהו ועתה גו' מה ה' אלקיך שואל מעמך, דע"י גילוי המס"נ שע"י תשובה, ועתה, אפשר להיות הענין דמאה ברכות, מה ה' אלקיך שואל מעמך.

---

26) ראה לעיל סעיף ג.

27) ראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קסו הערה 97.

28) ראה סה"מ תרמ"ח ע' קפז ואילך. תרפ"ה ע' רנח ואילך. תרפ"ד ע' רצ ואילך. תש"ט ע' 119 ואילך. ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא בסה"מ אידיש בתחלתו. ועוד.

29) ראה שמו"ר פמ"א, ז.

30) ב"ב טז, א.

31) ב"ר פכ"א, ו.

32) כידוע הראי' לזה מ„שעטנז" (נדה סא, ב) — ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ.

33) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

34) תניא ספכ"ה.

ז) **וצריך** להבין, דבלימוד הנ"ל, בכדי שמה (מלכות, ממלא) יהי' מאה (אריך, סובב) הוא ע"י האל"ף (עתיק) שמוסיפים בו, אבל מה מצד עצמו אין בו הענין דמאה, גם לא בהעלם, ומלשון רז"ל אל תקרי מה אלא מאה, שמאה הוא הקרי של הכתיב דמה (דכתיב וקרי הוא העלם וגילוי[35]), משמע, שבמה עצמו יש הענין דמאה אלא שהוא בהעלם. גם צריך להבין מה שבפרשה ראשונה נאמר[36] בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ובפרשה שני' נאמר[37] רק בכל לבבכם ובכל נפשכם, דלכאורה, כיון שבפרשה שני' מדבר באלה שצריך להזהיר אותם השמרו[38] לכם פן יפתה לבבכם גו', הרי בפרשה שני' נוגע יותר ענין המס"נ, ואעפ"כ, הענין דבכל מאדך (שלכאורה הר"ע המס"נ) נאמר בפרשה ראשונה דוקא. ויל"ל הביאור בזה, שהענין דבכל מאדך כמו שהוא בציור דאהבה (ואהבת גו' בכל מאדך), כיון שענין האהבה הוא (ככל המדות) ההרגש שהוא אוהב, אלא שהאהבה היא בלי גבול, הוא הגילוי דעצם הנשמה כמו ששייכת לגילוי (הרגש). דהאהבה שמצד כחות הגלויים (כולל גם האהבה שמצד המקיף דחי') היא בהגבלה, והאהבה דבכל מאדך שהיא בלי גבול היא מצד עצם הנשמה (כמו ששייכת לגילוי). והגילוי דעצם הנשמה שלמעלה משייכות לגילוי, הוא בענין המס"נ. דזה שכל אחד מישראל, גם קל שבקלים, מוסר נפשו על קידוש השם, הוא לא מצד הרגש האהבה, שהרי זה שהוא מוסר נפשו הוא לא מצד הרצון שלו[39] אלא מפני שאינו יכול להפרד ח"ו מאחדותו ית'[40]. ועד"ז הוא בנוגע לקיום כל התרי"ג מצוות שע"י זכירת ענין המס"נ, דלאחרי שמתבונן (ונרגש אצלו) שע"י כל עבירה נעשה נפרד מאחדותו ית' כמו בע"ז, זה שאינו עובר העבירה הוא מפני שאינו יכול להפרד ח"ו מאחדותו ית'. ולכן לא נאמר בפרשה שני' דק"ש בכל מאדך, כי השמירה פן יפתה לבבכם גו' היא (לא ע"י האהבה דבכל מאדך, אלא) ע"י זכירת ענין המס"נ שמצד זה אינו יכול לעבור על ציווי השם.

ח) **וזהו**[41] ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך, מה הוא ביטול כמו ונחנו מה[42], והוא הביטול עצמי שמצד עצם הנשמה. ופירוש מה הוי' אלקיך שואל מעמך הוא שה' אלקיך שואל מעמך הביטול דמ"ה. והגם שביטול זה (שמצד עצם הנשמה) הוא תמיד בשלימות, הרי הביטול דמ"ה שישנו בכאו"א מישראל הוא

---

35) ראה אגה"ק סכ"ט (קכח, א). וראה גם המשך חי"ב אדם לברך תרל"ח בסופו (ע' עח) בענין הכתיב וקרי דמה ומאה (אלא ששם הביאור הוא באו"א).

36) ואתחנן ו, ה.

37) פרשתנו (עקב) יא, יג.

38) שם, טז.

39) דאהבה הוא מלשון אבה, רצון (לקו"ת בהעלותך כט, ד. ובכ"מ).

40) ראה תניא ספי"ח „שאי אפשר כלל". וראה בארוכה המשך תרס"ו ע' רסז (נעתק בסה"מ מלוקט ח"ב ע' שכז הערה 30).

41) בהבא לקמן ראה ד"ה ועתה ישראל דכ"ף מנ"א ה'תשל"ז ס"ד (סה"מ מלוקט ח"ב ע' שכז ואילך) ובהנסמן שם.

42) בשלח טז, ז.

בהעלם. וההעלם הוא לא רק מפני נפש הבהמית שמעלמת ומסתרת על זה, אלא שגם מצד עצמו הוא נעלם, להיותו למעלה מגילוי[43], וה' אלקיך שואל מעמך לגלות את המ"ה. ובבקשה זו (שה' אלקיך שואל לגלות את המ"ה) שני ענינים. לגלות את המ"ה כמו שהוא ע"י זכירת ענין המס"נ. וגם לגלות אותו ע"י מאה ברכות[44] (כדרשת חז"ל א"ת מה אלא מאה) החיבור דבחינת חי' עם בחינת נר"נ, שע"ז מתגלה המ"ה דבחינת יחידה (כי בכדי שיהי' החיבור דמקיף ופנימי הוא דוקא ע"י העצם).

ועפ"ז יובן מה שמאה הוא הקרי דמה, כי הביטול דמ"ה שמצד עצם הנשמה הוא בחינת העלם שלמעלה מגילוי (כתיב) ומאה, החיבור דחי' עם נר"נ שנעשה ע"י גילי עצם הנשמה, הוא הגילוי (קרי) דמה. [ויש להוסיף, שגם האל"ף דמאה, בחינת היחידה שעל ידה נעשה החיבור דחי' עם נר"נ, הוא למטה מבחינת מה. כי בחינת היחידה שעל ידה נעשה החיבור דחי' עם נר"נ (אל"ף דמאה) הוא העצם ששייך לכחות הגלויים, והביטול דמ"ה הוא מצד עצם הנשמה שלמעלה משייכות לגילוי].

וע"י שישראל ממלאים בקשת הקב"ה לגלות המ"ה דנשמה בשני אופנים הנ"ל – גילוי המ"ה עצמו כמו שהוא למעלה מציור, והגילוי שלו כמו שנמשך לפועל במדריגות הפרטיות בהנשמה (נרנ"ח) – ע"ז ימלא הקב"ה בקשתם של ישראל, הן הבקשה הכללית והעצמית אחת שאלתי[45] כמו שהיא מצד עצמה – שבתי בבית ה' כל ימי חיי, וגם כמו שנמשכת בכו"כ פרטים (לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו וכו') והקב"ה נותן לכאו"א מישראל כתיבה וחתימה טובה[46] לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות למטה מעשרה טפחים.

---

43) ראה לקו"ת שה"ש ה, ד בפירוש הכתוב (שה"ש א, ו) אל תראוני שאני שחרחורת – שחרות כפולה. ע"ש.

44) וראה ד"ה הנ"ל (סה"מ שם ע' שלא־ב), דע"י שמגלים את המ"ה ע"י מאה ברכות, מיתוסף בו עילוי.

45) תהלים כז, ד. וראה מדרש תהלים עה"פ, דזה שבתחלה אמר אחת שאלתי ואח"כ ביקש כמה דברים הוא ע"ד שבתחלה נאמר מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה ואח"כ אומר כו"כ פרטים. וראה לקו"ת מסעי צו, ב ואילך. ד"ה הנ"ל ס"ג (סה"מ שם ע' שכו ואילך).

46) להעיר מהמדובר כמ"פ (לקו"ש ח"ד ע' 1163 בהערות. ובכ"מ) שבעשרים באב, מ' יום קודם ר"ה, מתחלת (בנוגע כמה ענינים) ההכנה לר"ה.